

תורה אור • פרשת ויחי • מאמר 5

ביאור על הנייל

הסבר על האמור לעיל

האהבה הנעלית ביותר לה', "אהבה בתענוגים", אינה מתלבשת לעולם בשתי האהבות התחתונות, אך היא נמשכת למטה כאשר הן מתחברות: כאשר יין התורה מגלה את האהבה רבה הנסתרת ומאחד אותה עם אהבת עולם שבאה מהתכונות. זהו פירוש העיניים "אדומות מייך", והצמיחה שבאה בעקבותיהן היא פירוש השיניים "לבנות מחלב".

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/torah-ohr/vayechi/5

הנקודה

האהבה הנעלית ביותר להי, "אהבה בתענוגים", אינה מתלבשת לעולם בשתי האהבות התחתונות, אך היא נמשכת למטה כאשר הן מתחברות: כאשר יין התורה מגלה את האהבה רבה הנסתרת ומאחד אותה עם אהבת עולם שבאה מהתכונות. זהו פירוש העיניים "אדומות מייך", והצמיחה שבאה בעקבותיהן היא פירוש השיניים "לכנות מחלב".

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

מאמר זה מבאר את המאמר הקודם, על ברכת יעקב ליהודה שעניו "אדומות מייך" ושינוי "לכנות מחלב", כאשר יין וחלב הם כינויים לתורה. תחילה מוצגות שלוש אהבות: אהבה רבה, אהבה שבאה מלמעלה וכווערת מעצמה; אהבת עולם, אהבה שנכנית מהתכונות בעולם, ולכן יש בעולם דבר המנוגד לה; והאהבה הנעלית יותר, "אהבה בתענוגים". אהבות אלו מקבילות לשמות מ"ה, ב"ן וע"ב. ב"ן מברר את הניצוצות שנפלו בעולמות התחתונים, ומ"ה – אלקות שאינה זקוקה לבירור – יורד לתוך ב"ן כדי לבררם פעם נוספת. ע"ב, התענוג של עתיק שמתגלה בחכמה, אינו מתלבש באף אחד מהם, אלא נמשך למטה כאשר הם מתאחדים, כפי שהברכה באה לאחר "זכר ונקבה". דברי הגמרא "כל חיך שטועם אומר: לי, ליי" מבטאים את עליית שתי האהבות לחכמה, הנעשית באמצעות יין התורה. תענוג זה מתגלה בשבת, אך רק לאחר העמל שלפניה: הלהט האדום של העיניים, שנענה באור הלבן שמלמעלה. ולבסוף, השיניים הלבנות הן המדות שמתבררות תחילה, ולאחר מכן נעשות מאירות באמצעות חלב הצמיחה.

מבנה

1	התורה כיין וכחלב; שלוש אהבות	11-2
כדי להסביר מדוע התורה נקראת יין וחלב, המאמר מציג את האהבה רבה, אהבת עולם והאהבה הנעלית יותר, "אהבה בתענוגים".		
2	ארבעת השמות ובירור הניצוצות	31-4
ב"ן נפל בשבירה; מלכות דאצילות, "הבהמה הגדולה" שערכה ב"ן, מבררת בכל לילה את ניצוצות התוהו, ולאחר מכן מ"ה מברר אותם פעם נוספת.		
3	אהבת עולם ואהבה רבה	51-7
ב"ן היא אהבת עולם, אהבה שמתעוררת באמצעות העולם ויש דבר המנוגד לה; מ"ה היא אהבה רבה, אלקות כפי שהיא במהותה. מ"ה מתלבש בב"ן, אך ע"ב אינו מתלבש באף אחד מהם.		
4	זכר ונקבה: כיצד נמשכת אהבה בתענוגים	81-9
כאשר מ"ה וב"ן, זכר ונקבה, מתאחדים, נמשך למטה שם ע"ב, ככתוב "זכר ונקבה בראם ויברך אותם", וכפי שקורה תחת החופה.		
5	מדוע ע"ב הוא אהבה בתענוגים	101
התענוג של עתיק מתגלה בחכמה, שהיא שם ע"ב, כפי שהשגה חדשה מביאה לאדם תענוג.		

הכפילות "לי, לי" מבטאת את עליית שתי האהבות לחכמה, שהיא החיך שטועם את הטעמים; עלייה זו נעשית באמצעות יין התורה, שמגלה את האהבה הנסתרת.

ע"ב מתגלה בשבת, אך רק לאחר העמל שלפניה: הלהט האדום עולה לעבר אריך אנפין, ונענה באור הלבן שמתקבל באמצעות הראייה.

השיניים מבררות, בדומה למדות שנבחנות ברחם של אבא; לאחר מכן חלב הצמיחה מלבין אותן ומאיר אותן. כל זה נעשה באמצעות שלושה עשר התיקונים, אבא והתורה.

מו ש ג ים

אהבה רבה אהבה רבה

אהבה לה' שבאה מלמעלה ובווערת מעצמה, ושורשה בניצוץ האלקי שבנשמה; אין בעולם דבר המנוגד לה. היא מקבילה לשם מ"ה.

אהבת עולם אהבת עולם

אהבה לה' שבאה באמצעות התבוננות, מתגלה מן ההעלם ומתעוררת על ידי העולם; מכיוון שהיא באה באמצעות העולם, יש בעולם דבר המנוגד לה. היא מקבילה לשם ב"ן.

אהבה בתענוגים אהבה בתענוגים

האהבה הנעלית ביותר, גילוי התענוג העליון של עתיק בחכמה; היא מקבילה לשם ע"ב ונמשכת למטה כאשר שתי האהבות התחתונות מתאחדות.

השמות ע"ב, ס"ג, מ"ה וב"ן ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן

ארבע צורות של שם הוי', שערכיהן 72, 63, 45 ו-52; כאן ע"ב היא חכמה, מ"ה הוא הזכר וב"ן היא הנקבה, מלכות דאצילות.

בירור בירור

הפרדת הניצוצות שנפלו מתערובת הטוב והרע והפיכתם לאלקות; הבירור נעשה תחילה על ידי ב"ן ולאחר מכן פעם נוספת על ידי מ"ה.

מ"ן נוקבין מ"ן נוקבין

מה שב"ן מעלה מלמטה לשם מ"ה לאחר הבירור, ובכך ממשיך את מ"ה למטה כדי לברר פעם נוספת.

טעמים טעמים

סימני הנגינה, וגם "טעמים" במובן של טעימות; החלק הנעלה ביותר מבין ארבעת חלקי כתב התורה, המקביל לשם ע"ב ולחכמה, "החיך שטועם".

אריך אנפין אריך אנפין

כתר, המדרגה התחתונה ביותר של המאציל; זעיר אנפין מביט במצחו בלהט ומקבל 370 אורות, ובפנים 150.

י"ג תיקוני דיקנא י"ג תיקוני דיקנא

יודים ווי"ן, נקבים ושערות, שדרכם האור מצטמצם תחילה ולאחר מכן נמשך החוצה; אבא ממשיך מן התיקון השמיני, נוצר, שאותיותיו מרכיבות את המילה רצון.

קטע 1 • 11-2

התורה כ"ן וכחלב; שלוש אהבות

1 ביאור על הנ"ל¹

ביאור על האמור לעיל.

מאמר זה הוא ביאור נוסף למאמר שלפניו בתורה אור, העוסק בברכת יעקב ליהודה: "חכלילי עינים מיין ולבן שינים מחלב". הוא חוזר לנושאים שבמאמר הקודם — אהבת ה' ויין התורה — ומבאר אותם בהרחבה.

2 לבאר הדברים הנאמרים למעלה ע"פ חכלילי² כ"ן. הנה התורה נק' יין וחלב וכמו שכתוב ולכו שברו בלוא כסף³ ובלוא מחיר יין וחלב. ולהבין זה הנה צריך להבין ענין ב' בחי' אה"ר ואה"ע.

לבאר את הדברים שנאמרו למעלה על [הפסוק] "חכלילי" וכו': התורה נקראת יין וחלב, כמו שכתוב: "ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב". כדי להבין זאת, יש להבין את עניינן של שתי בחינות: אהבה רבה ואהבת עולם.

הפסוק הנידון מדבר על יין וחלב, והתורה נקראת בשני השמות הללו, כפי שהפסוק בישעיהו מזמין את הצמאים "לקנות... יין וחלב" בלא כסף. כדי להסביר זאת, אדמו"ר הזקן מציג תחילה שני סוגי אהבה לה': אהבה רבה ואהבת עולם.

אה"ר היא הבאה מלמעלה אשר מאליה וממילא נפשו בוערת כתנור אש ואה"ע היא האהבה הבאה ע"י ההתבוננות ויש אהבה ג' הגדולה משניהם והיא הנקראת אהבה בתענוגים⁴ כ"ן.⁵

אהבה רבה היא אהבה שבאה מלמעלה, שבה נשמתו בוערת מאליה וממילא כתנור אש; ואהבת עולם היא אהבה שבאה באמצעות התבוננות. ויש אהבה שלישית, גדולה משתיהן, הנקראת "אהבה בתענוגים" וכו'.

אהבה רבה היא מתנה מלמעלה: הנשמה מתלהטת מעצמה, בלי מאמץ. אהבת עולם היא אהבה שאדם בונה באמצעות התבוננות בגדולת ה'. למעלה משתיהן עומדת "אהבה בתענוגים", ביטוי משיר השירים, שהמאמר יזהה עם גילוי התענוג העליון.

קטע 2 • 31-4

ארבעת השמות ובירור הניצוצות

3 והנה ידוע שיש ד' שמות ע"ב ס"ג מ"ה וב"ן. והנה שם ב"ן נפל בשבירה ושם מ"ה הוא המכבר.

ידוע שיש ארבעה שמות: ע"ב (72), ס"ג (63), מ"ה (45) וב"ן (52). שם ב"ן נפל בשבירת הכלים, ושם מ"ה הוא שמברר אותו.

בקבלה מדובר בארבע דרכים למלא את אותיות שם הוי", שלכל אחת מהן ערך מספרי אחר: 72 (ע"ב), 63 (ס"ג), 45 (מ"ה) ו-52 (ב"ן). שם ב"ן קשור למה שנפל בשבירת הכלים הקדומה, ושם מ"ה הוא שמברר ומתקן את מה שנפל.

ואמנם תחלה מברר מלי דאצי הנקראת שם ב"ן את רפ"ח נצוצין שבבי"ע כוי ואח"כ נמשך שם מ"ה לברר שנית כוי.

אולם תחילה מלכות דאצילות, הנקראת שם ב"ן, מבררת את רפ"ח הניצוצין שבבריאה, יצירה ועשיה וכו'; ואחר כך נמשך שם מ"ה כדי לברר פעם נוספת וכו'.

הבירור נעשה בשני שלבים. תחילה מלכות דאצילות, הספירה האחרונה בעולם העליון, הנקראת גם שם ב"ן, מבררת את רפ"ח הניצוצין שנפלו והתפזרו בשלושת העולמות התחתונים; אחר כך יורד שם מ"ה ומברר אותם פעם שנייה.

4 וביאור הדברים הנה נודע דמלי דאצי יורדת בכל לילה בבי"ע לברר בירורים. וכמ"ש בזוהר⁶ אלף טורין דאכלה בהמה רבה ושתית לון בגמיעא חדא⁷ כוי.

ביאור העניין: ידוע שמלכות דאצילות יורדת בכל לילה לעולמות בריאה, יצירה ועשיה כדי לברר בירורים. וכמו שכתוב בזוהר: "אלף הרים שאוכלת בהמה רבה, ושותה אותם בלגימה אחת" וכו'.

מלכות דאצילות יורדת בכל לילה לעולמות בריאה, יצירה ועשיה כדי לאסוף ולהעלות את הניצוצות שנפלו לשם. תמונת הזוהר על בהמה רבה שאוכלת אלף הרים ושותה אותם בלגימה אחת מתארת זאת: היא קולטת את כל מה שצריך בירור.

פ"י בהמה בגי' ב"ן והיינו מלי דאצי המבררת נצוצין דתהו. להיות שכאשר נפלו הניצוצין בבי"ע ובנוגה הם מעורבים טו"ר ואינם בבחי' אלהות ומלי דאצי מבררת אותם שיתפכו להיות אלהות.

ההסבר הוא שבהמה בגימטריה ב"ן, כלומר מלכות דאצילות, שמבררת את ניצוצות התוהו. כאשר הניצוצות נפלו לעולמות בריאה, יצירה ועשיה ולקליפת נוגה, הם מעורבים טוב ורע ואינם בבחינת אלקות; מלכות דאצילות מבררת אותם, כדי שיהפכו לאלקות.

המילה "בהמה" בגימטריה 52, כמו ב"ן, ולכן הבהמה היא מלכות דאצילות, שמבררת את הניצוצות שנפלו מעולם התוהו. לאחר שנפלו לעולמות התחתונים ולקליפת נוגה, שבה טוב ורע מעורבים, הניצוצות אינם עוד אלקות; הבירור הופך אותם מחדש לאלקות.

קטע 3 • 51-7

אהבת עולם ואהבה רבה

5 ולכן שם ב"ן נק' אה"ע כי עולם מלי העלם והיינו האהבה שנתגלית מההעלם. שקודם התפלה היתה בהעלם ואחר כך ע"י התפלה נתגלית

לכן שם ב"ן נקרא "אהבת עולם", שכן "עולם" קשור ל"העלם"; כלומר, זו אהבה המתגלית מתוך ההעלם: לפני התפילה היא הייתה בהעלם, ולאחר מכן, באמצעות התפילה, היא מתגלית.

האהבה הקשורה לשם ב"ן נקראת "אהבת עולם", והמילה "עולם" קשורה לאותו שורש כמו "העלם". זו אהבה הטמונה בלב לפני התפילה, ויוצאת אל הגלוי באמצעות התפילה.

ונמצא שאהבה זו היא באה מההתבוננות כו' וגם פי' אהבת עולם שהתפעלות ואהבה זו נמשכת מבחינת העולם.

נמצא שאהבה זו באה מתוך ההתבוננות וכו'. ל"אהבת עולם" יש גם פירוש נוסף: התעוררות רגשית ואהבה אלו נמשכות מבחינת העולם.

מכיוון שהיא מתעוררת באמצעות ההתבוננות שבתפילה, אהבה זו תלויה במאמץ של האדם עצמו. לשם יש גם משמעות שנייה: האהבה מתעוררת מן העולם, ממה שהאדם רואה כבריאה.

היינו כמו עד"מ האדם מתפעל להיות לו אהבה ע"י שרואה מופתים הפך הטבע כמו להפוך ממים לאש או מאש למים שיתהפך מהות אחד למהות אחר ע"י רואה גדולת ה' ית' ויגיע לו מזה אהבה לה'.

כלומר, על דרך משל, אדם מתעורר לאהבה כשהוא רואה מופתים המנוגדים לטבע, כגון הפיכת מים לאש או אש למים, כך שמהות אחת הופכת למהות אחרת. באמצעות כך הוא רואה את גדולת ה' יתברך, ומתעוררת בו אהבה לה'.

המשל הוא לאדם שרואה נס המשנה את הטבע, כגון מים שהופכים לאש או אש למים — דבר אחד נעשה לדבר אחר לגמרי. כשהוא רואה זאת, הוא תופס את גדולת ה' ומתעורר לאהוב אותו; האהבה אמיתית, אך דבר כלשהו בעולם הוא שעורר אותה.

6 ואהבה זו נק' אה"ע שבאה ע"י סבה מבחי' העולם וכמו"כ למעלה הכירור נצוצות דשם ב"ן שמברר בבי"ע נק' אה"ע מפני שמבחי' עולם נברר להיות אלקות כו'.

אהבה זו נקראת אהבת עולם, מפני שהיא באה באמצעות סיבה שמקורה בבחינת העולם. כך גם למעלה: בירור הניצוצות של שם ב"ן, המברר בעולמות בריאה, יצירה ועשיה, נקרא אהבת עולם, מפני שמבחינת העולם מתברר [משהו] ונעשה אלקות וכו'.

אהבה זו נקראת אהבת עולם מפני שדבר שבעולם גורם לה. כך גם למעלה: בירור הניצוצות בעולמות התחתונים על ידי שם ב"ן נקרא אהבת עולם, מפני שמה שהיה שייך ל"עולם" מתברר עד שהוא נעשה אלקות.

משא"כ שם מ"ה⁸ נק' אה"ר. להיות ששם מ"ה הוא בחי' אלקות בעצם (לא ממה שנתברר מבחי' עולם כמו שם ב"ן שמברר בי"ע והם נכללים בו).

לא כך הוא בשם מ"ה, הנקרא אהבה רבה, שכן שם מ"ה הוא בחינת אלקות בעצם — לא דבר שהתברר מבחינת העולם, כמו שם ב"ן, המברר את העולמות בריאה, יצירה ועשיה והם נכללים בו.

שם מ"ה, לעומת זאת, מקביל לאהבה רבה, מפני שהוא אלקות מצד עצמו. הסוגריים מסבירים את הניגוד: שם ב"ן הוא אלקות המורכבת ממה שבירר מן העולמות התחתונים, הנכללים בו.

והיינו ע"י ההתהפכות מרע לטוב כנ"ל שנכלל בשם ב"ן ולכך נק' אה"ע כמו שאדם מתהפך ע"י מופתים כו' כנ"ל).

כלומר, הדבר הוא באמצעות ההתהפכות מרע לטוב, כנזכר לעיל, שנכללת בשם ב"ן; ולכן היא נקראת אהבת עולם, בדומה לאדם המשתנה בעקבות מופתים וכו', כנזכר לעיל).

האלקות של שם ב"ן מתהווה באמצעות הפיכת הרע לטוב, ולכן היא נקראת אהבת עולם, בדומה לאדם שמשתנה בעקבות ראית מופתים.

והוא המברר שם ב"ן. וה"ז כדוגמת אה"ר. דהנה ענין האה"ר היא עד"מ האהבה אשר מאליו מתלהט שלכך נק' בלשון רבה. להיות שאה"ע⁹ הנה יש גם בזה לעומת זה.¹⁰

והוא המברר את שם ב"ן. והרי זה בדומה לאהבה רבה. שכן עניינה של אהבה רבה הוא, בדרך משל, אהבה שמתלהטת מאליה, ולכן היא נקראת "רבה"; שהרי גם באהבת עולם יש "זה לעומת זה".

שם מ"ה הוא שמברר את שם ב"ן, בדומה לכך שאהבה רבה, האהבה שמתלהטת מאליה, נעלית מאהבת עולם. היא נקראת "רבה" מפני שלאהבת עולם יש גם כוח נגדי: כפי שנאמר בקהלת, ה' עשה "זה לעומת זה", ולכן משיכה שמקורה בעולם יכולה לפגוש משיכה הפוכה שמקורה בעולם.

ולכך אנו רואים שאעפ"י שבעת התפלה הי' לו אהבה והיא אה"ע מ"מ אח"כ עוסק במילי דעלמא מפני שיש זלעו"ז ששניהם הם בחי' עולם זה עולם וזה עולם כו'

ולכן אנו רואים שאף על פי שבשעת התפילה הייתה לו אהבה, והיא אהבת עולם, בכל זאת לאחר מכן הוא עוסק בענייני העולם, מפני שיש "זה לעומת זה", שכן שניהם בחינת עולם: זה עולם וזה עולם וכו'.

לכן אדם עשוי לחוש אהבה לה' בשעת התפילה, ולאחר מכן לעסוק בענייני העולם: גם האהבה וגם ענייני העולם שייכים ל"עולם", ולכן האחד יכול לעמוד כנגד האחר. הביטוי הארמי לענייני העולם, מילי דעלמא, כולל בעצמו את המילה "עולם".

משא"כ בחי' אה"ר להיותה מניצוץ אלקות עצמו אין שם זלעו"ז כו'. וכמו"כ למעלה שם מ"ה הוא אלקות שלא ע"י בירור. כמו האה"ר שבאה מאליה מלמעלה.

אך לא כך הוא בבחינת אהבה רבה: מאחר שהיא מניצוץ האלקות עצמו, אין בה "זה לעומת זה" וכו'. כך גם למעלה, שם מ"ה הוא אלקות שלא באמצעות בירור, בדומה לאהבה רבה שבאה מאליה מלמעלה.

אהבה רבה באה מניצוץ האלקות עצמו, ולכן אין דבר בעולם שעומד כנגדה. בדומה לכך, למעלה שם מ"ה הוא אלקות שלא נזקקה כלל לבירור, כמו אהבה רבה שבאה מאליה מלמעלה.

7 והנה עכ"ז הרי האה"ר שנק' מ"ה מתלבשת באה"ע הנק' ב"ן לברר בירור שני כו' אבל אהבה ג' והיא הנק' אהבה בתענוגים שהוא ענין שם ע"ב אינה מתלבשת כלל לא באה"ר ולא באה"ע כו':

והנה, למרות כל זאת, אהבה רבה, הנקראת מ"ה, מתלבשת באהבת עולם, הנקראת ב"ן, כדי לערוך בירור שני וכו'. אבל האהבה השלישית, הנקראת "אהבה בתענוגים", שהיא ענינו של שם ע"ב, אינה מתלבשת כלל, לא באהבה רבה ולא באהבת עולם וכו'.

אף שמ"ה הוא אלקות שאינו זקוק לבירור, הוא בכל זאת יורד ומתלבש בב"ן כדי לערוך את הבירור השני; כך גם אהבה רבה מתלבשת באהבת עולם. האהבה השלישית, "אהבה בתענוגים", המקבילה לשם ע"ב, אינה מתלבשת כלל באף אחת מהן.

קטע 4 • 81-9

זכר ונקבה: כיצד נמשכת אהבה בתענוגים

8 אך הנה המשכת שם ע"ב אהבה בתענוגים. הוא כאשר נתחברו יחדיו אה"ר ואה"ע שם מ"ה ושם ב"ן אזי ממשיכים גם שם ע"ב.

אולם המשכת שם ע"ב, אהבה בתענוגים, היא כאשר אהבה רבה ואהבת עולם, שם מ"ה ושם ב"ן, מתחברים יחד; אז הם ממשיכים גם את שם ע"ב,

הדרך להמשיך את שם ע"ב, אהבה בתענוגים, היא באמצעות חיבורם של אהבה רבה ואהבת עולם, מ"ה וב"ן. כאשר השניים מתאחדים, גם השם העליון יותר נמשך.

הגם שהוא גבוה משניהם כו'. וביאור הדברים הנה ידוע שיש בכל עולם דאצי' ביי"ע ע"ס ועולמות והיכלות.

אף על פי שהוא נעלה משניהם וכו'. וביאור הדברים: ידוע שבכל עולם — אצילות, בריאה, יצירה ועשיה — יש עשר ספירות, וכן עולמות והיכלות.

כך קורה אף ששם ע"ב נעלה משניהם. כדי להסביר זאת, אדמו"ר הזקן מזכיר שכל אחד מארבעת העולמות כולל עשר ספירות, וכן "עולמות" ו"היכלות" — דרגות שכפי שיתבאר בפסקה הבאה, יש לבררן.

9 והנה ע"ס הם הם אלקות שאינו צריך להתברר והיינו כענין שם מ"ה כידוע. ועולמות והיכלות הם צריכים להתברר בכדי להתכלל בע"ס שהוא אלקות ממש.

והנה, עשר הספירות הן עצמן אלוקות, שאינה זקוקה לבירור; וזה דומה לעניין שם מ"ה, כידוע. ואילו העולמות וההיכלות זקוקים לבירור, כדי להיכלל בעשר הספירות, שהן אלוקות ממש.

עשר הספירות הן אלוקות ואינן זקוקות לבירור, בדומה לשם מ"ה. לעומת זאת, העולמות וההיכלות צריכים להתברר לפני שיוכלו להיכלל בספירות.

והיינו ע"י הבירור דב"ן שנכללים בו הבירורים דעולמות והיכלות ואחר כך נמשך שם מ"ה להתלבש בב"ן לברר שנית כו'. וזהו ענין ייחוד הוי' אלהים שהם דו"נ מ"ה וב"ן.

כלומר, באמצעות בירור שם ב"ן נכללים בו הבירורים של העולמות והיכלות; לאחר מכן נמשך שם מ"ה ומתלבש בשם ב"ן, כדי לברר פעם נוספת, וכן הלאה. וזהו ענין ייחוד הוי' ואלקים, שהם זכר ונקבה, מ"ה וב"ן.

הבירור נעשה תחילה באמצעות שם ב"ן, הקולט את מה שהתברר מן העולמות והיכלות; אחר כך יורד שם מ"ה ומתלבש בשם ב"ן כדי לברר פעם נוספת. חיבורם של מ"ה וב"ן הוא ייחוד הוי' ואלקים, הזכר והנקבה.

והנה כתיב זכר ונקבה בראם¹¹ ויברך אתם¹² כו' ומבואר בזהר הטעם דקוב"ה לא שרי באתר פגימא אלא באתר שלימא^{13,14} כו'.

והנה נאמר: "זכר ונקבה בראם ויברך אותם" וכו'; והזהר מבאר את הטעם לכך: הקדוש ברוך הוא אינו שורה במקום פגום, אלא במקום שלם וכו'.

בפסוק נאמר שה' ברא אותם "זכר ונקבה" ואחר כך "ויברך אותם". הזהר מסביר שהקדוש ברוך הוא שורה רק במקום שלם; זכר לבדו או נקבה לבדה הם "מקום פגום".

והענין מפני שכאשר מתכללים ב' בחינות דו"נ ע"כ מעוררים בחינת הגבוה מערך שניהם (וכענין החופה שנכנסו בו חתן וכלה להיות שבאים שניהם דו"נ ע"כ בא שם הגילוי גם מבחי' מקיפים כו').

והענין הוא שכאשר שתי בחינות, זכר ונקבה, נכללות זו בזו, הן מעוררות בחינה גבוהה יותר מערכן של שתיהן. הדבר דומה לחופה, שהחתן והכלה נכנסים אליה: מאחר ששניהם, זכר ונקבה, באים אליה, מתגלה בה גם אור מבחינת המקיפים וכו'.

כאשר הזכר והנקבה מתחברים, האיחוד ביניהם מעורר בחינה שמעבר להשגתו של כל אחד מהם בפני עצמו. הדוגמה שבסוגריים היא החופה: מכיוון שהחתן והכלה נכנסים אליה יחד, מתגלה בה אור מן המקיפים, האורות המקיפים.

והיינו ע"י שכאשר שם ב"ן מברר בי"ע ואז מעלה אותם מ"ן לשם מ"ה והוא נמשך לברר כו'.

כלומר, כאשר שם ב"ן מברר את עולמות בריאה, יצירה ועשיה, הוא מעלה אותם כמ"ן, "מים נוקביים", אל שם מ"ה; ושם מ"ה נמשך למטה כדי לברר כו'.

כך פועל התהליך: כאשר שם ב"ן מברר את העולמות התחתונים, הוא מעלה את מה שהתברר כמ"ן, "מים נוקביים" — מונח קבלי המציין התעוררות מלמטה. העלאה זו גורמת לשם מ"ה להימשך למטה ולברר עוד.

ואח"כ כששניהם מתלבשים זה בזה בחי' ייחוד הוי"ה אלהים אזי נמשך גם שם ע"ב הנק' אהבה בתענוגים.

ואחר כך, כאשר שניהם מתלבשים זה בזה, בבחינת ייחוד הוי' ואלקים, נמשך גם שם ע"ב, הנקרא "אהבה בתענוגים".

לאחר שמ"ה וב"ן מתלבשים זה בזה, כלומר מתייחדים הוי' ואלקים, נמשך גם שם ע"ב, אהבה בתענוגים.

וזהו זכר ונקבה בראם. היינו דכר שם מ"ה ונוק' שם ב"ן ואזי ויברך אתם המשכת החכמה שם ע"ב הנקי ברוך כו'.

וזהו "זכר ונקבה בראם": הזכר הוא שם מ"ה והנקבה היא שם ב"ן; ואז "ויברך אותם" פירושו המשכת החכמה, שם ע"ב, הנקרא "ברוך" וכו'.

כך מתפרש הפסוק: "זכר" הוא מ"ה, "נקבה" היא ב"ן, ו"ויברך אותם" פירושו המשכת החכמה, שם ע"ב. החכמה נקראת "ברוך", ולכן הברכה היא המשכת החכמה אל הזוג שהתייחד.

קטע 5 • 101

מדוע ע"ב הוא אהבה בתענוגים

10 והנה ידוע שגילוי אור א"ס דעתיקא קדישא הוא בבחינת החכמה דאצי' להיותה בתכלית הבטול. והנה עתיק הוא על דרך משל בחינת תענוג כו'.

והנה ידוע שגילוי אור אין סוף של עתיקא קדישא הוא בבחינת חכמה דאצילות, משום שהיא בתכלית הביטול. ועתיק הוא, בדרך משל, בחינת התענוג וכו'.

עתיקא קדישא, "העתיק הקדוש", היא הדרגה הפנימית ביותר של כתר, ואורה מתגלה בחכמה דאצילות משום שחכמה בטלה בתכלית, ולכן יכולה לקבל את מה שלמעלה ממנה. במונחים אנושיים, עתיק מקביל לתענוג.

וכמו שאנו רואים גם כן שגילוי התענוג הוא בחכמה כאשר יגיע לו השכלה חדשה מהמשכיל שזהו ענין וכפי שאנו רואים גם כן, גילוי התענוג הוא בחכמה: כאשר מגיעה לאדם השכלה חדשה מכוח השכל, וזהו ענין המשל האנושי: התענוג מתגלה בשכל. כאשר עולה לאדם השכלה חדשה מכוח שכלו, זהו ניצוץ של חכמה שמתגלה ממקורה.

גילוי החכמה ממקורה אז יתענג ענג נפלא כו' וכמו"כ גלוי אא"ס ע"י וא"א הוא בבחינת חכמה דאצי' שהוא שם ע"ב.

גילוי החכמה ממקורה; אז הוא מתענג תענוג נפלא וכו'. וכך גם גילוי אור אין סוף של עתיק יומין ואריך אנפין הוא בבחינת חכמה דאצילות, שהיא שם ע"ב.

באותו רגע האדם חש תענוג נפלא. כך גם אורם של עתיק יומין ואריך אנפין, שתי הדרגות של כתר, מתגלה בחכמה דאצילות, שהיא שם ע"ב.

ולכך נק' שם ע"ב אהבה בתענוגים¹⁵ להיות שהוא גלוי תענוג עליון וזהו אהבה בתענוגים דייקא כו':

לכן שם ע"ב נקרא "אהבה בתענוגים", משום שבו מתגלה התענוג העליון. וזהו "אהבה בתענוגים" דווקא וכו'.

לכן שם ע"ב נקרא "אהבה בתענוגים": בו מתגלה התענוג העליון. משום כך המילים "בתענוגים" מדויקות דווקא.

קטע 6 • 111-13

החיק שאומר "לי, לי"

11 וזהו חכלילי עינים מיינ. ¹⁶ וארז"ל חכלילי כל חיק הטועם אומר לי לי. ¹⁷ וי"ל כפל הלשון לי לי.

וזהו [פירוש] "עיניו אדומות מיינ". ואמרו חז"ל: "חכלילי — כל חיק הטועם אומר: לי, לי". ויש להבין את הכפילות "לי, לי, לי".

הפסוק אומר שעניו של יהודה חכלילי, כלומר אדומות, מיינ. התלמוד דורש את המילה החריגה "חכלילי" כ"חיק לי לי": כל חיק שטועם אומר "לי, לי, לי". אדמו"ר הזקן שואל מדוע אומרים "לי" פעמיים.

אך הענין הוא שזהו ענין בי עליות של בי בחינות אה"ר ואה"ע מ"ה וב"ן בע"י וא"א כנ"ל מפני שהן עולים בבחינת שם ע"ב ששם גילוי עתיק ואריך כו'.

אך הענין הוא שזהו ענין שתי העליות של שתי הבחינות, אהבה רבה ואהבת עולם, מ"ה וב"ן, אל עתיק יומין ואריך אנפין, כנזכר לעיל; שכן הן עולות לבחינת שם ע"ב, שבה יש גילוי עתיק ואריך וכו'.

שתי אמירות ה"לי" הן שתי עליות: אהבה רבה, מ"ה, ואהבת עולם, ב"ן, עולות כל אחת לעתיק יומין ולאריך אנפין. הן מגיעות למדרגות אלה באמצעות עלייתן לשם ע"ב, חכמה, שבו מתגלים עתיק ואריך.

12 וזהו חיק הטועם אומר לי לי ¹⁸ פירוש חיק הטועם הוא בחינת חכמה דאצי' שנק' חיק ¹⁹ שם מ"ה והוא

בחינת טעמים

וזהו [פירוש] "החך הטועם אומר לי לי": "החך הטועם" הוא בחינת חכמה דאצילות, הנקראת "חך", שם מ"ה, והיא בחינת הטעמים,

"החך הטועם" הוא חכמה דאצילות, שעל פי הקבלה נקראת "חך". חכמה היא בחינת הטעמים — מילה שמשמעותה הן טעמים והן סימני הנגינה של התורה.

שהם בשם ע"ב ²⁰ כנודע שיש ד' בחי' טנת"א כנגד ד' שמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן וחכמה דאצי' היא בחינת חיק הטועם היינו בחינת טעמים.

שהם בשם ע"ב. כידוע, יש ארבע בחינות — טעמים, נקודות, תגין ואותיות — כנגד ארבעת השמות ע"ב, ס"ג, מ"ה וב"ן. וחכמה דאצילות היא בחינת "החך הטועם", כלומר בחינת הטעמים.

הטעמים שייכים לשם ע"ב. לתורה שבכתב ארבעה מרכיבים: טעמים, נקודות, תגין ואותיות, והם מקבילים לארבעת השמות ע"ב, ס"ג, מ"ה וב"ן. לכן הטעמים, הראשונים שבהם, הם בחינת חכמה — החך הטועם.

וכמו עד"מ כאשר יטעום האדם איזה מאכל הנערב ומתוק מתענג מזה כמו"כ בבחי' טעמים דחכמה יש שם גילוי עתיק כו'.²¹

וכמו למשל, כשאדם טועם מאכל נעים ומתוק, הוא מתענג מכך; כך גם בבחינת הטעמים שבחכמה יש גילוי עתיק כו'.

כשם שטעימת מאכל מתוק מעניקה לאדם תענוג, כך "הטעמים" שבחכמה נושאים את גילוי עתיק, התענוג העליון.

וזהו חיך הטועם בחי' ע"ב חכמה אומר לי לי הוא בחי' עליות אה"ר ואה"ע.

וזהו "החך הטועם", בחינת ע"ב, חכמה, "אומר לי לי": זו בחינת עליית אהבה רבה ואהבת עולם.

כעת מתפרשים דברי הגמרא כך: החך הטועם, חכמה, שם ע"ב, אומר "לי לי", משום ששתי האהבות עולות אליו.

13 והנה חכלילי עינים²² הם מיין. כי הנה ע"י שנכנס יין יינה של תורה יצא סוד.

"חכלילי עיניים" הם "מיין". שכן על ידי "נכנס יין", יינה של תורה, "יצא סוד".

הפסוק אומר שהעיניים אדומות "מיין", ואדמו"ר הזקן מסביר זאת באמצעות האמרה "נכנס יין, יצא סוד". היין כאן הוא יינה של תורה, שמגלה את מה שמוסתר בנפש.

פי' סוד היינו אה"ר המסותרת שתצא מההעלם אל הגילוי להיות התלבשות אה"ר מ"ה באה"ע ב"ן. ועי"ז שניהם עולים ונכללים בחכמה. וזהו חכלילי כו' מיין.

פירוש "סוד" הוא אהבה רבה המסותרת, שאמורה לצאת מן ההעלם אל הגילוי, כך שאהבה רבה, מ"ה, תתלבש באהבת עולם, ב"ן. ועל ידי כך שתיהן עולות ונכללות בחכמה. וזהו [פירוש] "חכלילי" וגו', "מיין".

ה"סוד" הוא האהבה רבה המסותרת, שהתורה מוציאה מן ההעלם, כדי שתתלבש באהבת עולם — מ"ה בב"ן. כשהן מתחברות כך, שתי האהבות עולות ונכללות בחכמה; לכן העיניים האדומות הן "מיין".

פי' מה שחיך הטועם אומר לי לי העלייה דמ"ה וב"ן בע"ב זהו מיין שע"י שנכנס יינה ש"ת יצא סוד התלבשות מ"ה בב"ן ועי"ז מעוררים שם ע"ב להיות חיך הטועם כו'.

כלומר, מה ש"חיך הטועם אומר לי לי" — העלייה של מ"ה וב"ן בע"ב — הוא "מיין"; שכן על ידי כניסת יינה של תורה "יצא סוד", התלבשות מ"ה בב"ן, ועל ידי כך מעוררים את שם ע"ב להיות "חיך הטועם" וגו'.

אם כן, "לי לי" שאומר החיך הטועם — עליית מ"ה וב"ן בע"ב — בא "מיין". יינה של תורה מגלה את הסוד, את התלבשות מ"ה בב"ן, ועל ידי כך מעוררים את שם ע"ב להיות החיך הטועם.

קטע 7 • ו' 14 - 15

שבת ואדום ולבן שבעיניים

14 והנה בחיי גילוי זה דשם ע"ב הוא בשבת שהוא ענין מוחין דאבא. והיינו גילוי והמשכת ענג העליון בחיי עתיקא קדישא בבחי' החכמה.

והנה, בחינת גילוי זו של שם ע"ב היא בשבת, שהיא עניין המוחין של אבא (חכמה). כלומר, גילוי והמשכת של התענוג העליון, בחינת עתיקא קדישא, אל בחינת החכמה.

גילוי זה של שם ע"ב מתרחש בשבת, שבה מאירים המוחין של אבא, חכמה. בשבת נמשך התענוג העליון של עתיקא קדישא אל החכמה.

וכמ"ש וקראת לשבת ענג²³ להמשיך ולקרוא הענג בחכמה כו'. וכמ"ש במ"א ע"פ מארז"ל כל האומר ויכלו²⁴ בשבת כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית כו'.

כמו שכתוב: "וקראת לשבת עונג" — להמשיך את התענוג ולקרוא לו בתוך החכמה וכו'. וכמו שכתוב במקום אחר על מאמר חז"ל: "כל האומר ויכולו בשבת, כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית" וכו'.

ישעיהו קורא לשבת "עונג", ואדמו"ר הזקן מפרש את המילים "וקראת" כהמשכת התענוג אל החכמה. הוא מוסיף את מאמר חז"ל, שמי שאומר "ויכולו" — הקטע המתאר את השלמת הבריאה — בשבת, נחשב שותף לה' במעשה בראשית.

וזהו ג"כ כל כוונת האכילה בשבת להמשיך בחיי עתיק בחכמה כו'. אך הנה ארז"ל מי שטרח בעי"ש²⁵ יאכל בשבת.

וזהו גם כל הכוונה באכילה בשבת: להמשיך את בחינת עתיק אל החכמה וכו'. אך הנה אמרו חז"ל: "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת".

גם לאכילה בשבת יש אותה מטרה: להמשיך את עתיק, בחינת התענוג, אל החכמה. אך חז"ל אמרו שאוכלים בשבת רק לאחר שטרחו בערב שבת: התענוג תלוי במאמץ שקדם לו.

וזהו חכלילי עינים²⁶ כו'. פי' כי יש ב' בחיי בעינים הא' האדמומית והזהרורית שבעינים. והב' חוורי דעינא.

וזהו [פירוש] "חכלילי עיניים" וכו'. כלומר, יש שתי בחינות בעיניים: הראשונה היא האדמומיות והזהרורית שבעיניים, והשנייה היא לובן העין.

הטרחתה היא שמסמלת את האדמומיות שבעיניים. בעיניים יש שתי בחינות — הזהר האדום ולובן העין — והפסקה הבאה מסבירה את משמעותן.

15 והנה ענין האדמומית הוא בחי' ההתלהבות ורשפי אש לאסתכלא ביקרא דמלכא כמ"ש הסבי עיניך מנגדי²⁷ כו' דאינון מוקדין ליה בשלהובין²⁸ דרחימותא כנודע.

והנה עניין האדמומיות הוא בחינת התלהבות ורשפי אש, להשתוקק להביט בכבוד המלך, כמו שכתוב: "הסבי עיניך מנגדי" וכו', שהם מציתים בו שלהבות אהבה, כידוע.

האדום שבעיניים מסמל התלהבות ו"רשפי אש" — השתוקקות בוערת "להביט בכבוד המלך". הוזהר מפרש את הפסוק "הסבי עיניך מנגדי" כאומר שעיניים אלה מציתות בו שלהבות אהבה.

וכמו"כ הנה מבואר באדרא²⁹ רבה כד ז"א מסתכל במצחא דאריך מקבל ש"ע נהורין³⁰ ובפנים ק"נ נהורין^{31,32,33} כמה שכתוב כי יקרא ק"ן צפור³⁴ לפניך כו'.

וכך גם מבואר באדרא רבא: כאשר ז"א מביט במצחו של אריך [אנפין], הוא מקבל ש"ע אורות, ובפנים — ק"נ אורות, כמו שכתוב: "כי יקרא קן ציפור לפניך" וכו'.

האדרא רבא, חלק מן הוזהר, מתארת אותו עניין למעלה: כאשר ז"א מביט במצחו של אריך אנפין, הוא מקבל ש"ע אורות, ובפנים — ק"נ אורות. המספר 150 נרמז בפסוק "כי יקרא קן ציפור לפניך", שכן האותיות של "קן" עולות בגימטריה 150.

והענין דהנה א"א שהוא הכתר הוא בחי' התחתונה שבמאציל וז"א הוא מקור לעלמין דבי"ע שלכך ז"א נקי עולם כמ"ש עולם חסד יבנה³⁵ כו'.

והענין הוא שאריך אנפין, שהוא כתר, הוא הבחינה התחתונה שבמאציל, ואילו ז"א הוא מקור העולמות בריאה, יצירה ועשיה. לכן ז"א נקרא "עולם", כמו שכתוב: "עולם חסד יבנה" וכו'.

אריך אנפין, כתר, הוא הבחינה התחתונה של המאציל עצמו, ועדיין חלק מן המקור ולא מן הנאצל; ואילו ז"א הוא מקורם של שלושת העולמות התחתונים. לכן ז"א נקרא "עולם", כמו בפסוק "עולם חסד יבנה".

ולכך הז"א מתלהב ליכלל למעלה באו"ס בחי' א"א כו' (וכן עבודת האדם למטה לאסתכלא ביקרא דמלכא עיני תמיד אל³⁶ ה' והיינו ההתלהבות ממטלמ"ע שהוא ע"י העינים דוקא)

ולכן ז"א מתלהב להיכלל למעלה באור אין סוף, בבחינת אריך אנפין וכו'. (וכך גם עבודת האדם למטה, "להביט בכבוד המלך" — "עיני תמיד אל ה'"; כלומר, התלהבות מלמטה למעלה, שהיא דווקא באמצעות העיניים.)

מכיוון שז"א הוא "עולם", הוא בוער להיבלע באור אין סוף של אריך אנפין. הסוגריים מציגים את המקבילה בעבודת האדם: עבודתו "להביט בכבוד המלך", "עיני תמיד אל ה'", היא התלהבות העולה מלמטה, והיא נעשית דווקא באמצעות העיניים.

והיינו האדמומית שבעינים שמורה על ענין ההתלהבות ורשפי אש כו'. וע"י ההסתכלות ז"א בבחי' התלהבות נמשך אח"כ השפע מא"א לז"א.

וזהו האדמומיות שבעיניים, המורה על ענין ההתלהבות ורשפי אש וכו'. ועל ידי שז"א מביט מתוך התלהבות, נמשכת אחר כך ההשפעה מאריך אנפין לז"א.

ההתלהבות הזאת היא האדמומיות שבעיניים. מכיוון שז"א מביט למעלה בהתלהבות זו, נמשכת אליו אחר כך השפעה של אור מאריך אנפין.

וכמ"ש עין ה' אל יראיו³⁷ כו' (והיינו מפני שהקדים תחלה עיני תמיד אל ה' והוא התלהבות ממטלמ"ע. וזהו מי שטרח בערב שבת³⁸ כו'. עי"ז נמשך אח"כ אור השפע מלמעלה למטה להיות עין ה' כו').

כמו שכתוב: "עין ה' אל יראיו" וכו'. (כלומר, מפני שהקדים תחילה "עיני תמיד אל ה'", וזוהי התלהבות מלמטה למעלה. וזהו "מי שטרח בערב שבת" וכו': על ידי כך נמשך אחר כך אור ההשפעה מלמעלה למטה, כדי שתהיה "עין ה'" וכו').

זהו פירוש "עין ה' אל יראיו": עינו של ה' פונה אל האדם מפני שהוא הפנה תחילה את עיניו אל ה'. זהו העמל בערב שבת שמזכה בסעודת שבת, ובאמצעותו נמשך אור מלמעלה.

וזהו ענין ש"ע נהורין או ק"ן נהורין דמקבל ז"א מא"א היינו השפע מלמעלה כו' שהוא בחי' עינא דאיהו חוור כמ"ש באד"ר (דקכ"ט ב' ובדף קל"ו ב')³⁹ ואתסחן בחד חוורא דעינא טבא^{40,41} כו'.

וזהו ענין ש"ע האורות או ק"נ האורות שז"א מקבל מאריך אנפין, כלומר, ההשפעה מלמעלה וכו', שהיא בחינת העין שהיא לבנה, כמו שכתוב באדרא רבא (דף קכ"ט ע"ב ובדף קל"ו ע"ב): "ואתסחן בחד חוורא דעינא טבא" וכו'.

ש"ע או ק"נ האורות שמקבל ז"א הם ההשפעה הזאת מלמעלה — לובן העין. כפי שנאמר באדרא רבא, עיניו של ז"א נשטפות בלובן של "העין הטובה", עינו של אריך אנפין.

והנה הראיה היא בחי' חיצוניות משא"כ שארי כחות כמו כח החכמה או המדות כו' והענין

והנה הראייה היא בחינת החיצוניות, שלא כמו שאר הכחות, כגון כוח החכמה או המדות וכו'. והענין הוא כך:

הראייה היא כוח חיצוני: בשונה מן החכמה או מן המידות, היא אינה מכניסה אל האדם את מה שהוא רואה. כעת מסביר אדמו"ר הזקן מדוע הקשר עם אריך אנפין הוא באמצעות הראייה.

כי להיות מסתכל במצחא דא"א ולקבל אח"כ גילוי האור משם א"א לקבל רק עי"י ראייה שהיא מבחוץ שאינה נכנסת לפנים.

מכיוון שז"א מביט במצח של אריך אנפין, ולאחר מכן מקבל משם גילוי אור, הוא אינו יכול לקבל אותו אלא באמצעות ראייה, שהיא מבחוץ ואינה נכנסת פנימה.

ז"א מביט במצח של אריך אנפין ומקבל משם אור; אור זה נעלה אפשר לקבל רק באמצעות ראייה, שנשארת מבחוץ ואינה נכנסת פנימה. מה שמעבר לכוחותיו הפנימיים של אדם יכול להיראות, אך אי אפשר להכיל אותו.

לבן השיניים: בירור וצמיחה

16 ולבן שיניים⁴² הנה השינים מבררים כו'. והוא בחי' עבור בבטן אימא כמשל מדות שבשכל לראות בעין השכל מהות המדות ולדקדק ולפשפש בהן אם יש בהן תערובת כו'. וזהו בבטן אימא כו'.

"ולבן שיניים": השיניים מבררות וכו'. זו בחינת העיבור ברחם אימא (בינה), בדומה למידות שבתוך השכל: להביט בעין השכל במהות המידות, ולבחון ולדקדק בהן [כדי לראות] אם מעורב בהן דבר כלשהו וכו'. וזהו "ברחם אימא" וכו'.

חלקו השני של הפסוק, "ולבן שיניים", עוסק בבירור, שכן השיניים טוחנות את המזון ומפרידות בין חלקיו. בנפש הדבר דומה לעיבור המידות בתוך השכל, "ברחם אימא" (בינה): השכל מתבונן במידות ובוחר אותן היטב כדי לראות אם מעורב בהן דבר זר.

17 ולמעלה בז"א תלת כלילין גו תלת כו' ומה שנתברר נעשה אצ"י ואלקות והפסולת נדחה לחוץ כו' וכן עד רום המעלות כו'

ולמעלה, בז"א, יש מצב של "שלושה כלולים בתוך שלושה" וכו'; מה שעבר בירור נעשה חלק מאצילות ומאלוקות, והפסולת נדחית החוצה וכו'. וכך הדבר נמשך עד רום המעלות וכו'.

למעלה, בז"א, העיבור הוא המצב המכונה "שלושה כלולים בתוך שלושה": שש המדות מקופלות, כך שלוש מהן כלולות בתוך שלוש האחרות. בשלב זה, מה שעבר בירור נעשה חלק מאצילות ומאלוקות, הפסולת נדחית, ואותו תהליך נמשך עד הדרגות הגבוהות ביותר.

ואח"כ נעשה הגדלה בחלב שלאחר הלידה והגדלה זו שנמשך אור וחיות שיהיו המדות מאירים וברורים כו'.

לאחר מכן באה הגדלה באמצעות החלב שאחרי הלידה; והגדלה זו היא המשכת אור וחיות, כדי שהמדות יהיו מאירות וברורות וכו'.

לאחר הלידה באה הגדילה באמצעות היניקה, באמצעות החלב. אור וחיות נמשכים אל המדות, כדי שיאירו ויהיו ברורות.

18 וזהו ולבן שיניים⁴³ שהשינים עצמן נעשים לבנים מכח החלב שבשעת הבירור עדיין אינם לבנים מאחר שעוסק לראות ולפשפש כו'.

וזהו [פירוש] "ושן לבנה": השיניים עצמן נעשות לבנות מכוח החלב; שכן בשעת הבירור הן עדיין אינן לבנות, משום שהאדם עסוק בהתבוננות ובבדיקה וכו'.

כעת מתבאר הביטוי "ושן לבנה": השיניים נעשות לבנות באמצעות החלב. כל עוד הן בתהליך הבירור, תוך התבוננות ובדיקה, הן עדיין אינן לבנות.

והוא בחינת קטנות משא"כ לכן שינים שנעשו לבנים ומאירים כו'. שיש בירור אחר בירור כו' וזוהי בחינת קטנות, בשונה מ"שן לבנה", שבה השיניים כבר נעשו לבנות ומאירות וכו'; שכן יש בירור אחר בירור וכו'.

שלב הבירור הוא קטנות — מצב בלתי בשל. השיניים הלבנות מסמלות שלב מאוחר יותר, שבו המדות נעשו לבנות ומאירות; זהו בירור נוסף על הבירור הראשון.

והכל הוא ע"י פותח את ידיך הוא כחי י"ג ת"ד שהם יודי"ן ווי"ן⁴⁴ שערות וגומות שאבא יונק ממזל החי⁴⁵ נוצר אותיות רצון⁴⁶ כו'

וכל זה נעשה באמצעות "פותח את ידיך": זוהי בחינת שלושה עשר תיקוני דיקנא, שהם יו"דים ווי"ים — שערות ונקבים; שכן אבא יונק מהמזל השמיני, נוצר, שאותיותיו הן אותיות רצון וכו'.

כל זה נמשך באמצעות "פותח את ידיך", כאשר "ידיך" נקרא גם "יודיך". הכוונה לשלושה עשר תיקוני הדיקנא של אריך אנפין, העשויים מיו"דים ווי"ים — השערות והנקבים שמהם הן צומחות. אבא, חכמה, יונק מהמזל השמיני, הנקרא נוצר, שאותיותיו מצטרפות גם למילה "רצון".

ועי"ז נעשה רצון גם לכל חי כו' והוא ע"י התו' אבא שממשיך אור אבא על נפשו ואבא יונק ממזל החי כנ"ל ומתגלה בתוכה רצון שלמעלה מעלה כו'

ועל ידי כך נמשך רצון גם "לכל חי" וכו'. וזה נעשה באמצעות התורה, אבא: האדם ממשיך את אור אבא על נפשו; ואבא יונק מהמזל השמיני, כנזכר לעיל, ובתוכה [בנפש] מתגלה רצון שלמעלה מעלה וכו'.

באמצעות זאת נמשך רצון "לכל חי", כפי שמסתיים הפסוק. הדבר נעשה באמצעות התורה, שהיא אבא: מי שלומד תורה ממשיך את אור אבא על נפשו. מאחר שאבא יונק מהמזל השמיני, מתגלה בנפש רצון שמקורו למעלה מעלה.

ומשל יודי"ן ווי"ן כי היו"ד הוא צמצום האור בעור הפנים המכסה ואינו יוצא אלא דרך גומא. והוא"ו הוא המשכת השערות כו' וד"ל:

והמשל ליו"דים ווי"ים הוא כך: היו"ד היא צמצום האור בעור הפנים, המכסה אותו, והוא יוצא רק דרך נקב; והווי"ו היא המשכת השערות וכו'. וד"ל.

היו"דים והווי"ים הם משל מן הפנים: היו"ד היא האור הגנוז מתחת לעור, המכסה אותו ומאפשר לו לצאת רק דרך נקב; הווי"ו היא השערה הנמשכת החוצה. דברי הטקסט מסתיימים ב"ודי"ל" — די למבין.

בעבודה

המאמר לומד את הוראתו מן הפסוק "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת": הלהט של האדם עצמו, "עיניי תמיד אל ה'", הוא שממשיך למטה את "עין ה'", את האור שמלמעלה ואת תענוג השבת. אהבה שמתעוררת בתפילה מתוך התכוננות בעולם היא אהבה אמיתית, אך יש דבר המנוגד לה, ולכן לאחר התפילה האדם יכול לפנות לענייני העולם. יין התורה מגלה את האהבה רבה הנסתר שבתשמה ומחבר אותה עם אותה אהבה, ויחד הן ממשיכות למטה את האהבה בתענוגים. גם באמצעות התורה האדם ממשיך את אור אבא על נשמתו, כך שרצון שמקורו למעלה מאוד מתגלה בה.

שאלות לשיחה

1. מדוע יש דבר המנוגד לאהבת עולם, כך שלאחר התפילה אדם יכול לפנות לענייני העולם, ואילו לאהבה רבה אין דבר המנוגד לה?
2. אם אהבה בתענוגים לעולם אינה מתלבשת באהבות התחונות, כיצד יכולה ההתאחדות של אהבה רבה ואהבת עולם להמשיך אותה למטה? מה מוסיפה החופה להסבר?
3. מדוע החכמה נקראת "החייך שטועם", וכיצד התענוג שבהשגה חדשה ממחיש את מה שמתגלה שם?
4. כיצד קשור העמל שלפני השבת לאדום וללבן שבעיניים, ולפסוקים "עיניי תמיד אל ה'" ו"עין ה' אל יראיו"?
5. מדוע יש לקבל את האור של אריך אנפין באמצעות הראייה, שהיא כוח חיצוני, ולא באמצעות השכל או המדות?

מקורות והפניות

הערות

פסוקה 1

1 ביאור על הניל

בהערה נרשם שנוסח נוסף (הנחה) של ביאור זה נדפס שם, כדי שהלומד יוכל להשוות בין שתי גרסאות של אותו לימוד.

הערת קה"ת

הנחה אחרת בסה"מ תקס"ה ע' קסז. בלקו"ת חקת סו, ב מצייין לביאור זה בענין ב' אהבות אהבת עולם ואהבה רבה הבאה מלמעלה.

פסוקה 2

2 חכילי

ברכת יעקב ליהודה: "עיניו אדומות (חכילי) מיין, ושיניו לבנות מחלב". זהו הפסוק שהמאמר הקודם ביאר, והמאמר הזה ממשיך לבאר.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:יב

חֲכִילִי עֵינַי מִיַּיִן וּלְבָנַי שְׁנֵים מִחֶלֶב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 ולכו שברו בלוא כסף

ישעיהו קורא לכל הצמאים לבוא אל המים ולקנות יין וחלב "בלי כסף ובלי מחיר". אדמו"ר הזקן מביא את הפסוק כדי להראות שהתורה נקראת גם יין וגם חלב.

Isaiah 55:1 ישעיהו נ"ה:א

הוֹי כָּל־צִמְאָה לָכוּ לַמֵּים וְאֶשֶׁר אֵין־לוֹ כֶּסֶף לָכוּ שִׁבְרוּ וְאָכְלוּ וּלְכוּ שִׁבְרוּ בְּלֹא־כֶסֶף וּבְלֹא מֶחֱיר יַיִן וְחֶלֶב:

Ho, every one that thirsteth, come ye for water, And he that hath no money; Come ye, buy, and eat; Yea, come, buy wine and milk Without money and without price

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נה, א.

4 אהבה בתענוגים

"מה יפה את ומה נעמת, אהבה בתענוגים". המאמר מבין את הביטוי "אהבה בתענוגים" כשמה של האהבה הנעלית ביותר, שלמעלה מאהבה רבה ומאהבת עולם.

Song of Songs 7:7 שיר השירים ז':ז

מִה־יָפִית וּמִה־נִּעְמֶת אֲהַבָּה בְּתַעֲנוּגִים:

!How fair and how pleasant art thou, O love, for delights

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 ביאור על הניל

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Maamarei Admur. HaZaken 5565.

הערת קה"ת

הנחה אחרת בסה"מ תקס"ה ע' קסז. בלקו"ת חקת סו, ב מצייין לביאור זה בענין ב' אהבות אהבת עולם ואהבה רבה הבאה מלמעלה.

פסוקה 4

6 וכמ"ש בזוהר

הערת קה"ת מפנה לקטע זה בזוהר בעניין הבהמה הגדולה שאוכלת אלף הרים. אדמו"ר הזקן מפרש את הבהמה, שערכה בגימטריה ב"ן, כמלכות דאצילות, הקולטת ומבררת את מה שיש בעולמות התחתונים.

Zohar I, 18b זח"א יח, ב

הערת קה"ת

ראה זח"א יח, ב. ריז סע"א.

7 אלף טורין דאכלה בהמה רבה ושתית לון בגמיעא חדא

מקור נוסף שמביאה הערת קה"ת (בתחתית העמוד) בעניין הבהמה שאוכלת אלף הרים ושותה אותם בלגימה אחת; כאן הדבר מתפרש ככירור שעושה מלכות דאצילות.

Zohar, Vayechi 16:109-17:120 ספר זוהר, ויחי ט"ז:ק"ט-י"ז:ק"כ

פסוקה 6

8 חיר שם מ"ה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

כ"ה בכל הדפוסים. וצ"ע.

9 להיות שאה"ע

אור התורה הוא קובץ מאמרים על התורה מאת הצמח צדק. ההערה מפנה לשם, בפרשת פינחס, בהקשר לדברים אלה, שלאהבת עולם יש כוח נגדי של "זה לעומת זה".

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פ' פנחס ע' א'קנז.

10 לעומת זה

קהלת אומר שה' עשה "את זה לעומת זה", והעמיד כל דבר מול מקבילו. אדמו"ר הזקן מיישם זאת על אהבת עולם: מכיוון שאהבה זו באה דרך העולם, העולם יכול ליצור משיכה מנוגדת; ואילו לאהבה רבה אין מקבילה כזאת.

Ecclesiastes 7:14 קהלת ז':יד

בְּיוֹם טוֹבָה הָיָה כְּטוֹב וּבְיוֹם רָעָה רָאָה גַּם אֶת־זֶה לְעִמְתּוֹ זֶה עָשָׂה הָאֱלֹקִים עַל־דִּבְרֹת שְׁלֹא יִמָּצֵא הָאָדָם אַחֲרָיו מְאוּמָּה:

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity consider; G-d hath made even the one as well as the other, to the end that man should find nothing after him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 9

11 זכר ונקבה בראם

בהערת קה"ת מובא הפסוק מסיפור הבריאה: "זכר ונקבה ברא אותם", ובפסוק הבא אחריו נאמר: "ויברך אותם אלקים". אדמו"ר הזקן לומד מסדר

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

17 חכלילי כל חייך הטועם אומר לי לי

הגמרא דורשת את המילה "חכלילי": "כל חייך הטועמו אומר לי לי". אדמו"ר הזקן מפרש את הכפילות "לי לי" כנגד שתי העליות של אהבה רבה ואהבת עולם.

Ketubot 111b:17 כתובות ק"א ב:י"ז

וְשָׁמָּה תֹאמַר אֵינוּ מְרֻחָה — תִּלְמֹד לֹמֵר: "סוּתָה". וְשָׁמָּה תֹאמַר אֵינוּ בֹטָח — תִּלְמֹד לֹמֵר: "חִכְלִילִי עֵינַיִם מֵיָּיִן". כָּל חֵידָה שְׁטוּעָמוֹ, אֹמֵר: "לִי לִי". וְשָׁמָּה תֹאמַר לְנִעְרִים יָפָה וְלִזְקָנִים אֵינוּ יָפָה — תִּלְמֹד לֹמֵר: "וְלִכְּנָן שְׁנַיִם מִחֻלָּב", אֶל תִּיקָרִי "לִכְּנָן שְׁנַיִם" אֶלָּא "לִכְּנָן שְׁנַיִם".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

12 פסוקה

18 כל חייך הטועם אומר לי לי

הערת קה"ת מביאה את פירוש הגמרא ל"חכלילי": "כל חייך שטועם אותו אומר: לי, לי". כאן מזהה אדמו"ר הזקן את החיך הזה עם חכמה דאצילות.

Ketubot 111b:17 כתובות ק"א ב:י"ז

וְשָׁמָּה תֹאמַר אֵינוּ מְרֻחָה — תִּלְמֹד לֹמֵר: "סוּתָה". וְשָׁמָּה תֹאמַר אֵינוּ בֹטָח — תִּלְמֹד לֹמֵר: "חִכְלִילִי עֵינַיִם מֵיָּיִן". כָּל חֵידָה שְׁטוּעָמוֹ, אֹמֵר: "לִי לִי". וְשָׁמָּה תֹאמַר לְנִעְרִים יָפָה וְלִזְקָנִים אֵינוּ יָפָה — תִּלְמֹד לֹמֵר: "וְלִכְּנָן שְׁנַיִם מִחֻלָּב", אֶל תִּיקָרִי "לִכְּנָן שְׁנַיִם" אֶלָּא "לִכְּנָן שְׁנַיִם".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

כתובות ק"א, ב. ראה אוה"ת ויחי כרך ב שעה, א שמציין ש"ה במד"ר פי ויחי פצ"ט. וע"ש בפ"י תי "לי".

19 חכמה דאצ"י שנקי חייך

מאורי אור הוא מילון אלפביתי למונחים קבליים; ההערה מפנה לערך העוסק בכך שחכמה דאצילות נקראת "חך".

הערת קה"ת

מאורי"א ח, פב. לקו"ת במדבר י, א. יא, ג. וראה בספר הלקיטות ממאמרי הצ"צ ערך חייך.

20 טעמים שהם בשם ע"ב

כפי שמצוטט בהערה, מאורי אור אומר שם: "טעמים, בסוד עתיק ואריך, בחינת ע"ב" — אותו קשר שהפסקה מציגה. בפירושו יאיר נתיב מפנה שם לשער הטעמים, נקודות, תנין ואותיות שבעץ חיים.

הערת קה"ת

מאורי"א ט, יח: "טעמים בסוד עתיק ואריך בחי ע"ב". וביאיר נתיב שם מציין לע"ח שער טנת"א. ראה אוה"ת וארא כרך ז ע' בתקע"ד.

21 טעמים בחכמה יש שם גילוי עתיק

על הרעיון שעתיק מתגלה בטעמים שחכמה, אור התורה כתב, כפי שמצוטט בהערה: "אולי זהו שאמר: הורני טעם ודעת — הטעם הנסתר". כך נקשר "טעם" שבפסוק לתענוג הנסתר המתגלה בחכמה.

הערת קה"ת

באוה"ת שמות כרך ז ע' בתקע"ג כי ואולי זהו טוב טעם ודעת למדני טעם הכמוס". וראה בהנסמן לעיל מז, ג.

הדברים שהנרכה באה כאשר הזכר והנקבה נמצאים יחד.

Genesis 1:27 בראשית א':כ"ז

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וְנָקְבָה בָּרָא אֹתָם:

And G-d created man in His own image, in the image of G-d created He him; male and female created He them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, כז.

12 זכר ונקבה בראם ויברך אתם

"זכר ונקבה ברא אותם, ויברך אותם, ויקרא את שמם אדם". המילים המצוטטות כאן מופיעות בדיוק בנוסח הזה בפסוק; אדמו"ר הזקן קורא את "זכר ונקבה" כ"מה" ו"כ", ואת "ויברך אותם" כהמשכת שם אב.

Genesis 5:2 בראשית ה':ב'

זָכָר וְנָקְבָה בָּרָאֻם וַיְבָרֶךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמָם אָדָם בְּיוֹם הַבְּרָאָה:

male and female created He them, and blessed them, and called their name Adam, in the day when they were created

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13 ומבואר בזהר... דקוב"ה לא שרי... אלא באתר שלימא

הערת קה"ת מפנה לקטע זה בזהר, המלמד שהאדם נברא בדמות הכבוד העליון, כדי שהכבוד התחתון יהיה שלם מכל צד. אדמו"ר הזקן נשען על עקרון השלמות הזה כדי להסביר מדוע הברכה באה רק כאשר הזכר והנקבה מתאחדים.

Zohar II, 155a ז"ח"ב קנה, א

הערת קה"ת

ראה ז"ח"ב קנה, א. קנז, ב.

14 לא שרי באתר פגימא אלא באתר שלימא

מקום נוסף שמציינת הערת קה"ת: כאן אומר הזוהר שהברכות העליונות שורות רק במקום שלם, ולכן אין להשאיר שולחן ריק. במאמר, המקום השלם הוא הזכר והנקבה כשהם מחוברים, ואז "ויברך אותם".

Zohar, Terumah 52:565-53:572 ספר זוהר, תרומה נ"ב:תקס"ה-נ"ג:תקע"ב

10 פסוקה

15 אהבה בתענוגים

הביטוי "אהבה בתענוגים" לקוח מפסוק זה. אדמו"ר הזקן מסביר שהשם אב נקרא כך משום שאב, חכמה, הוא גילוי התענוג העליון.

Song of Songs 7:7 שיר השירים ז':ז'

מִה־יָפִית וּמִה־נִּעְמֶת אֶהְבֶּה בְּתַעֲנוּגִים:

How fair and how pleasant art thou, O love, for delights

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

11 פסוקה

16 חכלילי עינים מיין

יעקב מברך את יהודה: "חכלילי עינים מיין, ולבן שינים מחלב". המאמר מסביר כעת את חלקו הראשון של הפסוק.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:י"ב

חִכְלִילִי עֵינַיִם מֵיָּיִן וּלְבָנִי שִׁנַּיִם מִחֻלָּב:

פסוקה 13

22 חכלילי עינים

"עיניו אדומות מיין". כאן מסביר אדמו"ר הזקן את המילים "מיין" כיון התורה, שמוציא את האהבה הנסתרת מן ההעלם אל הגילוי.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:י"ב

חכלילי עינים מיין ולבן־שנים מחלב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 14

23 וקראת לשבת ענג

"וקראת לשבת עונג". אדמו"ר הזקן מפרש את "וקראת" כהמשכת העונג של עתיק אל חכמה.

Isaiah 58:13 ישעיהו נ"ח:י"ג

אם־תָּשִׁיב מִשְׁבַּת רְגְלְךָ עֲשׂוֹת חֲפָצְךָ בְּיוֹם קִדְשִׁי וְקִרְאָת לְשַׁבַּת עֲנָג לְקֹדֶשׁ הִיא מִכְבֵּד וְכַבְדָּתָהּ מַעֲשֵׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמָּצוֹא חֲפָצְךָ וְדָבָר דָּבָר:

If thou turn away thy foot because of the sabbath, From pursuing thy business on My holy day; And call the sabbath a delight, And the holy of the L-RD honourable; And shalt honour it, not doing thy wonted ways, Nor pursuing thy business, nor speaking thereof;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נח, יג.

24 וכמ"ש במ"א ע"פ מארז"ל כל האומר ויכולו

הגמרא מלמדת שמי שמתפלל בערב שבת ואומר "ויכולו" נחשב לשותף של הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית. הטקסט מציין שאמירה זו מתבארת במקום אחר.

Shabbat 119b:2 שבת קי"ט ב:ב

אָמַר רַבָּא, וְאִיתִימָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אָפִילוּ יָחִיד הַמִּתְפַּלֵּל בְּעֶרֶב שַׁבָּת צָרִיךְ לִזְמַר "וַיְכֻלּוּ", דְּאָמַר רַב הַמְנוּנָא: כָּל הַמִּתְפַּלֵּל בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְאָמַר "וַיְכֻלּוּ", מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאִילוּ נַעֲשֶׂה שׁוֹתֵף לְהַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, שְׁנֵאמַר: "וַיְכֻלּוּ" — אֵל תִּקְרֵי "וַיְכֻלּוּ" אֶלָּא "וַיְכֻלּוּ". אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר: מִנֵּיין שֶׁהִדְיָבוֹר כְּמַעֲשֵׂה — שְׁנֵאמַר: "בְּדָבָר הַיּוֹמִים נַעֲשִׂי".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת קיט, ב. ראה אוה"ת בראשית כרך א מג, ב.

25 מי שטרח בע"ש

המשל שבגמרא: מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, ומי שלא טרח — מהיכן יאכל? אדמו"ר הזקן מחיל זאת על עבודת ימי החול, שצריכה להקדים את העונג של שבת.

Avodah Zarah 3a:10 עבודה זרה ג' א:י

אָמְרוּ לְפָנָיו: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, תִּנְהַל לָנוּ מֵרָאשׁ וְנַעֲשֶׂנָה. אָמַר לְהוֹן הַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא: שׁוּטִים שְׂבָעוּלִים! מִי שֶׁשְׁטַרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת יֹאכֵל בְּשַׁבָּת, מִי שֶׁלֹּא שְׁטַרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת מֵהֵיכָן יֹאכֵל בְּשַׁבָּת? אֶלָּא אֵף עַל פִּי כֹן, מִצְוָה קִלְהָ יֵשׁ לִי וְסוּכָה שְׂמָה, לָכֵן נַעֲשִׂי אוֹתָהּ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ז ג, א. וראה בהנסמן לעיל מז, ג.

26 חכלילי עינים

"חכלילי עינים מיין". אדמו"ר הזקן קושר כעת בין אדמימות העינים לבין הטרחה שקודמת לשבת.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:י"ב

חכלילי עינים מיין ולבן־שנים מחלב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 15

27 הסבי עיניך מנגדי

"הסבי עיניך מנגדי, שהן הרהיבונני". אדמו"ר הזקן מפרש את עיני האהובה כלהת העולה אל ה'.

Song of Songs 6:5 שיר השירים ו:ה

הַסְבִּי עֵינֶיךָ מִנְּגִדִי שֶׁהֵם הִרְהִיבֵנִי שְׁעָרָה כְּעָרָה הָעוֹיִם שֶׁגָּלְשׁוּ מִן־הַגִּלְעָד:

Turn away thine eyes from me, For they have overcome me. Thy hair is as a flock of goats, That trail down from Gilead

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ו, ה.

28 דאינון מוקדין לי בשלהובין

הערת קה"ת מפנה לקטע זה בוורה, המסביר את "הסבי עיניך מנגדי" כעיניים שמלהיטות אותו בלהבות אהבה. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להסביר את אדמומיות העינים — את להט האהבה.

Zohar III, 84a זח"ג פד, א

הערת קה"ת

זח"ג פד, א. ובאוה"ת ויחי כרך ב. שעד, ב מוסיף: ומבואר בלקו"ת בשה"ש סד"ה הנך יפה רעיתי בפ"י עיניך יונים.

29 מבואר באד"ר

בביאור הפסוק "צאינה וראינה... בעטרה", לקוטי תורה מצטט את הפסוק הזאת: ז"א מביט במצחו של אריך אנפין ומקבל את ש"ע האורות דווקא באמצעות הראייה, שנותרת חיצונית. הוא מוסיף שאף שהראייה נובעת גם מחכמה, העיניים הן בחינתה החיצונית; לכן אור שמקצה הכתר יכול להגיע לז"א רק בדרך של ראייה, ולא להיכנס אל תוך שכלו.

Zohar III, 128b זח"ג קכח, ב

הערת קה"ת

זח"ג קכח, ב. קכט, א. בלקו"ת שה"ש כג, א מציין לכאן.

30 כד ז"א מסתכל במצחא דאריך מקבל ש"ע נהורין

הערת קה"ת מפנה לקטע זה באדרא רבא, העוסק בז"א המביט במצח של אריך אנפין. אדמו"ר הזקן משתמש בו כדי להראות שהאור מאריך אנפין מגיע כמענה למבטו של ז"א.

Zohar, Idra Rabba 6:25-7:37 ספר הזהר, האדרא רבא ו:כ"ה-ז:ל"ז

31 ובפנים ק"נ נהורין

הערת קה"ת מפנה לב Zohar III, 135b למילים האלה.

Zohar III, 135b זח"ג קלח, ב

הערת קה"ת

ראה זח"ג קלח, ב. ע"ח שער א"א פ"ד.

32 ובפנים ק"נ נהורין

הערת קה"ת מפנה לקטע זה באדרא רבא, העוסק במאה וחמישים האורות שבפנים. אדמו"ר הזקן מצרף אותם לשלוש מאות ושבעים האורות שבמצח, כשפע שז"א מקבל.

Zohar, Idra Rabba 23:167-24:177 ספר הזהר, האדרא רבא כ"ג:קס"ז-כ"ד:קע"ז

33 ש"ע נהורין ובפנים ק"נ נהורין

הערת קה"ת מביאה את עץ חיים, שער אריך אנפין, פרק י"ד, כמקור למאה וחמישים האורות. שם מסביר האריז"ל שמתוך שלוש מאות ושבעים האורות שבפניו של אריך אנפין, ז"א מקבל רק מאה וחמישים; כך גם מי שאינו יכול להביט במצחו של אריך אנפין, אלא רק בפניו. האריז"ל קושר זאת לפסוק "כי יקרא קן ציפור לפניך".

Sefer Etz Chaim 13:14 עץ חיים י"ג:י"ד

ובענין הש"ע נהורין הנזכר באדרא קכ"ח ומהאי אתפשט אורכא דאנפוי לש"ע רבוא עלמין שמעתי ממורי זלה"ה כמה בחי' (הם) וכולם הם ג"כ ש"ע נהורין א' הוא ע"ד הני"ל כי הנה יש ש"ע נהורין מצד החכמה וש"ע נהורין מצד הבינה ואותן ש"ע דאבא הם טמירין אמנם ש"ע של הבינה הם מתגלים בפנים העליונים מצד הבינה שהיא אה"ה אשר יש בפשוט ומילוי ומילוי דמילוי א"ם אותיות והט"ס שהם בפנים העליונים המתגלים מצד הבינה כל ספי' שבה שם אה"ה בסוד א"ם אותיות וכולם גימטריא ש"ע נהורין רק כי של אבא הם טמירין ולכן ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

34 כי יקרא קן צפור

"כי יקרא קן ציפור לפניך בדרך". המילה "קן" שווה בגימטריה מאה וחמישים, ואדמו"ר הזקן רואה בה רמז למאה וחמישים האורות.

Deuteronomy 22:6 דברים כ"ב:ו'

כי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ אפרחים או ביצים והאם רבצת על האפרחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים:

If a bird's nest chance to be before thee in the way, in any tree or on the ground, with young ones or eggs, and the dam sitting upon the young, or upon the eggs, thou shalt not take the dam with the young

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כב, ו.

35 עולם חסד יבנה

"עולם חסד יבנה". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי להראות שז"א, שמדותיו מתחילות בחסד, נקרא "עולם".

Psalms 89:3 תהילים פ"ט:ג'

כי יאמרת עולם חסד יבנה שמים תכון אמונתך בהם:

For I have said: 'For ever is mercy built; In the very heavens Thou dost establish Thy faithfulness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פט, ג.

36 עיני תמיד אל ה'

"עיני תמיד אל ה'". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כהתלהבות של אדם העולה

מלמטה, דרך העיניים.

Psalms 25:15 תהילים כ"ה:ט"ו

עיני תמיד אל ה' כי הוא יוציא מרשתי רגלי:

Mine eyes are ever toward the L-RD; For He will bring forth my feet out of the net

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כה, טו.

37 עין ה' אל יראיו

"הנה עין ה' אל יראיו". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כאור מלמעלה, הנענה לעיניים המופנות אל ה'.

Psalms 33:18 תהילים ל"ג:י"ח

הנה עין ה' אל יראיו למי חלים לחסדו:

Behold, the eye of the L-RD is toward them that fear Him, Toward them that wait for His mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לג, יח.

38 מי שטרח בערב שבת

"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת". כאן הטרחה היא ההתלהבות שב"עיני תמיד אל ה'", הממשיכה את האור מלמעלה.

Avodah Zarah 3a:10 עבודה זרה ג' א:י'

אמרו לפניו: רבוננו של עולם, תנה לנו מראש ונעשה. אמר להן הקדוש ברוך הוא: שוטים שבעולם! מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת? אלא אף על פי כן, מצוה קלה יש לי וסופה שמה, לכו ועשו אותה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

39 ש"ע נהורין . . כמ"ש באד"ר (דקכ"ט ב' ובדף קל"ו ב')

פלח הרימון מצטט את המאמר הזה ומציין בהערה שהדברים אינם נאמרים במפורש באדרא רבא בדפים המצוטטים, אלא נרמזים בלבד (128b, 129a-136 and b); הניסוח לקוח משער הזיווגים שבעץ חיים, פרקים 7-8, שם העניין מוסבר בהרחבה.

הערת קה"ת

בפלח הרמון שמות ע' שסב מובא מאמר זה ומציין שם בהערה: אלא דלאו בפ"י התם אלא מכללל היינו מה שמבאר שם בדף קכ"ח ע"ב ודף קכ"ט ע"א ובי' ודקל"ה ב' ודקל"ו. וממה שנתפרש ע"ז באורך בע"ח שער הזיווגים פ"ז וחי' שמשם נלקח לי כזה, וכסיגנון הלי המבואר כאן ובתו"א הני"ל נרמז במאור"א א"א סקכ"ד ואות ז' ס"י ע"ש ובי"ז לא העיר מקומם (וע' בלקו"ת פ' מסעי ד"ה הנה גבי המסעות אות ה' (דף צ"ג ע"ב) ומה שהאיר ע"ז אדמו"ר בהג"ה (שם). "עכ"ל שם.

45 שאבא יונק ממזל החי

ההערה מפנה למקורות המובאים בתורה אור 25, על המילים "חכמה, והמזל השמיני נוצר חסדי". שם דורש אדמו"ר הזקן את המילה "מנחה": אותיותיה הראשונות הן מ"ן, והאות חי"ת היא חכמה והמזל השמיני, נוצר חסד, הנמשך אל הה"א, כנסת ישראל.

Zohar III, 289a זח"ג רפט, א

הערת קה"ת

ראה זח"ג רפט, א. נסמן לעיל כה, ד.

46 נוצר אותיות רצון

שם, בעניין שלושה עשר מדות הרחמים שמשם המשיך, מסביר אדמו"ר הזקן את "נוצר חסד": אותיות "נוצר" הן גם אותיות "צינור" וגם אותיות "רצון"; משמעותה של המילה היא גם שמירה — חסד שנותר נסתר במחשבה בטרם התגלותו.

הערת קה"ת

ראה לקמן בדף סט, ב.

40 ואתסחן בחד חוורא דעינא טבא

הטקסט עצמו מצטט כאן את האידרא רבא (129b) בעניין לובן העין הטובה. פלח הרימון, המצוטט בהערת קה"ת, מעיר שהעניין נרמז שם ולא נאמר במפורש.

Zohar, Idra Rabba 8:50-9:63 ספר הזהר, האדרא רבא חי"ג-ט:ס"ג

41 ואתסחן בחד חוורא דעינא טבא

המקום השני שהטקסט מצטט באידרא רבא (136b) בעניין האורות שנשטפים בלובן העין הטובה, השפע מאריך אנפין לז"א.

Zohar, Idra Rabba 28:199-29:209 ספר הזהר, האדרא רבא כ"ח:קצ"ט-כ"ט:ר"ט

פסקה 16

42 ולבן שינים

"ושיניו לבנות מחלב". כעת המאמר עובר לחלק השני של ברכת יעקב ליהודה.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:י"ב

חִקְלִילֵי עֵינַיִם מִיֵּין וּלְבָן־שִׁנַּיִם מִחֶלֶב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 18

43 ולבן שינים

"ושיניו לבנות מחלב". אדמו"ר הזקן מסביר שהשיניים נעשות לבנות באמצעות החלב — הצמיחה שבאה לאחר הבירור.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:י"ב

חִקְלִילֵי עֵינַיִם מִיֵּין וּלְבָן־שִׁנַּיִם מִחֶלֶב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 והכל הוא ע"י פותח את ידיך . . שהם יודי"ן ווי"ן

"פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון". אדמו"ר הזקן מפרש את "ידך" כיו"דים של שלושה עשר התיקונים, ואת "רצון" כרצון הנמשך מהמזל השמיני.

Psalms 145:16 תהילים קמ"ה:ט"ז

פֹּתַח אֶת־יָדְךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל־חַי רָצוֹן:

Thou openest Thy hand, And satisfiest every living thing with favour.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Tikkunei Zohar 7b:2 תקוני הזהר ז' ב:ב

ועוד רזא נקודי צריך לאתזרא עליוהו, פתח בחושפן אותיותיו איהו יו"ד, וכתבי (תהלים קמה טז) פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, ואוקמוהו אל תקרי ידך אלא יודי"ך, ואינון י"י מן יאהדונה"י, ובאן אתר מתפתחין ברקיעא דאיהו פתח, ואיהו מפתח כליל אהדונה"י שית אתוון באמצע י"י, ותרי"ן יודין עם רקיע דאיהו ו' סליק לחושפן יהו"ה.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, טז. ת"ז בהקדמה (ז, ב). ראה אוה"ת ויחי שעד, א ושם מציין ללעיל כב, א.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך מקורות מצוטטים, דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Sefer Etz Chaim (Public Domain); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מזים חנינמי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/torah-ohr/vayechi/5/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק